

COLNÝ KRIMINÁLNY ÚRAD, JEHO POSTAVENIE A BUDÚCNOSŤ V SYTÉME ZISŤOVANIA BEZPEČNOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Sopková Patrícia ^{*)}

ABSTRAKT

Príspevok sa zameriava na postavenie a pôsobnosť Colného kriminálneho úradu v procese zaisťovania bezpečnosti Slovenskej republiky v rizikových oblastiach, ako je nelegálny dovoz cigariet. Zároveň poukazuje na budúce postavenie Colného kriminálneho úradu, ako reakcia na meniace sa ekonomické a bezpečnostné prostredie. Plánované zjednotenie colnej a daňovej správy prostredníctvom programu UNITAS (lat. jednota) si kladie za cieľ vytvoriť Finančný kriminálny a justičný úrad, ktorý preberie odhaľovania a vyšetrovanie nielen colných trestných činov, ale aj všetkých daňových únikov. Očakávaným výsledkom by malo byť zvýšenie rýchlosti trestného konania a taktiež zvýšenie bezpečnosti obyvateľov pred nelegálnym dovozom tovaru či priamo ochrana zdravia, majetku a života ľudí.

Kľúčové slová:

Colný kriminálny úrad, operatívno-pátracia činnosť, UNITAS

ABSTRACT

The article focuses on the role and scope of the Customs Criminal Office in the process of ensuring the security of the Slovak Republic in risk areas, such as the smuggling of cigarettes. Points to the future position of the Customs Criminal Office, in response to changing economic and security environment. The planned integration of the customs and tax administration through the UNITAS (Lat. unity) aims to make Financial and criminal judicial office, who takes over the investigation and detection not only customs crimes but also of all tax evasion. The expected result would be to increase the speed of criminal proceedings and also increase the safety of citizens against illegal importation of goods directly or health, property and human life.

*)

PhDr. Patrícia Sopková, Colný úrad Košice, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika Liptovský Mikuláš – externý doktorand, tel.: 0903/ 033 147, e-mail: sopkova.patricia@atk.sk

Key words:

Customs Criminal Office, operative-investigative activity, UNITAS

1 POSTAVENIE COLNÉHO KRIMINÁLNEHO ÚRADU V SYSTÉME BEZPEČNOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vstup Slovenskej republiky dňom 1. mája 2004 bol veľkým míľnikom v procese transformácie colnej správy a jej prispôsobovania sa novým podmienkam vyplývajúcich z členstva v Európskej únii. (Gross et al., 2009). Veľká legislatívna zmena prebehla nahradením zákona č. 240/2001 Z.z. o orgánoch štátnej správy v colníctve v znení neskorších predpisov zákonom č. 652/2004 Z.z. o orgánoch štátnej správy v colníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Cieľom nového zákon bolo zabezpečiť právnu úpravu rozsahu pôsobnosti a činnosti colnej správy tak, aby bol profesionálnejšia a efektívnejšia.

V rámci týchto zmien v organizačnom usporiadaní colnej správy došlo aj k vytvoreniu Colného kriminálneho úradu, ktorý vznikol 1. januára 2005 a to nadobudnutím účinnosti citovaného zákona. Do tej doby existoval len colný kriminálny útvar, ako organizačný útvar Colného riaditeľstva Slovenskej republiky.

V zmysle zákona č. 652/2004 Z.z. v platnom znení Colný kriminálny úrad vykonáva pôsobnosť na celom území Slovenskej republiky. Sídlo je v Bratislave. Súčasťou organizačnej štruktúry colného kriminálneho úradu je aj jednotka služobných zákrokov. Vyšetrovanie a úkony s tým súvisiace vykonávajú vyšetrovatelia colnej správy a poverení príslušníci colnej správy v závislosti od výšky škody v zmysle platného Trestného zákona.

Colný kriminálny úrad plní napríklad tieto úlohy:

plní úlohy centrálnej koordinačnej jednotky

zabezpečuje úlohy v oblasti odhaľovania a vyšetrovania trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením colných alebo daňových predpisov, zisťuje ich páchatel'ov pátra po osobách, ktoré porušili colné alebo daňové predpisy, vedie boj proti pašovaniu

plní a zabezpečuje úlohy v oblasti boja proti nedovolenému dovozu, vývozu nebezpečných látok, zabezpečuje a vykonáva colný dohľad
vykonáva cezhraničné sledovanie

Právo odhaľovať a dokumentovať trestné činy v rámci trestného konania colná správa získala ešte pred vznikom samotného Colného kriminálneho úradu a to zákonom č. 247/1994 Z.z., ktorý nadobudol účinnosť 1. októbra 1994. V zmysle tejto novely starého Trestného poriadku (zákon č. 141/1961 Zb.) boli poverené orgány colnej správy v postavení policajných orgánov, teda orgánov činných v trestnom konaní. Svoje právomoci však uplatňoval iba v rámci tzv. predprípravného konania, teda od prijatia oznámenia o podozrení zo spáchania trestného činu do začatia trestného stíhania.

Až zákonom č. 305/2009 Z.z. došlo k novele Trestného poriadku, kedy bol zavedený inštitút vyšetrovateľa colnej správy a právom vyšetrovať aj také trestné činy,

pre ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou prevyšujúcou tri roky. Zámerom bolo zvýšenie rýchlosti a kvality vyšetrovania na zverenom úseku, pretože vyšetrovanie by kontinuálne vykonával ten istý orgán. (Mihal'ov, 2010)

2 ZAISŤOVANIE BEZPEČNOSTI COLNÝM KRIMINÁLNYM ÚRADOM NA ÚSEKU SPOTREBNÝCH DANÍ

Spotrebné dane, ako finančno-právny inštitút, majú dávne korene. Postupným historickým vývojom rástol ich význam pri riadení celospoločenských procesov, ale na druhej strane rástli počty daňových únikov a s tým spojených trestných činov. Meniacim sa bezpečnostným prostredím súvisiacim so vstupom Slovenska do Európskej únie prebiehali zmeny aj na úseku spotrebných daní, kde sa správcom dane stáva colný úrad a vyšetrovacie právomoci nadobúda Colný kriminálny úrad.

2.1 OPERATÍVNO-PÁTRACIA ČINNOSŤ

Medzi najdôležitejšie činnosti na zaisťovanie bezpečnosti a odhaľovania trestnej činnosti využívané Colným kriminálnym úradom je operatívno-pátracia činnosť a zvýšená ochrana na štátnej hranici s Ukrajinou. Podľa Lisoňa (2006) ide o ucelený systém a sústavu usporiadaných a vzájomne na seba nadväzujúcich činností, úkonov a opatrení smerujúcich k všeobecne predpokladaným situáciám, v podmienkach colnej správy predovšetkým činnosť zameraná na odhaľovanie daňových únikov a na to nadväzujúca zvýšené bezpečnosť obyvateľov pred nelegálnym dovozom tovaru či priamo ochrana zdravia, majetku a života ľudí.

Pri odhaľovaní kriminality prax colnej správy poukazuje na potrebu preniknúť do organizačnej štruktúry kriminálnych skupín (organizované, zločinecké a iné), čo predovšetkým znamená neobmedzovať sa len na zisťovanie informácií o páchateloch bezprostredne vykonávajúcich trestný čin, ale predovšetkým o osobách, ktoré stoja v pozadí, riadia trestnú činnosť finančníkoch a právnych poradcov, ktorí zabezpečujú ich ochranu.

Z operatívnych zdrojov colnej správy je známa existencia najmenej štyroch organizovaných skupín zaoberajúcich sa nelegálnym dovozom cigariet a ich distribúciou na území Slovenskej republiky (odhadovaný zisk uvedený Colným riaditeľstvom SR v analýze daňových a colných únikov približne 340 mil eur). Vysoká miera zisku dosahovaná pri nelegálnom dovoze cigariet umožňuje organizovaným skupinám časť finančných prostriedkov investovať do technického vybavenia potrebného k páchaniu trestnej činnosti a prípadne aj ku korupcii colníkov.

Pri tabaku a tabakových výrobkoch je podstata problému v pašovaní tabakových výrobkov cez východnú hranicu (predovšetkým z Ukrajiny), kde je daňové zaťaženie tabakových výrobkov a ich výsledná cena oveľa nižšia ako v Slovenskej republike.

2.2 ZVÝŠENÁ KONTROLNÁ ČINNOSŤ NA HRANICI S UKRAJINOU

Vstupom Slovenska do schengenského priestoru bola posilnená aj ochrana vonkajších hraníc štátov. Všetky osoby z tzv. tretích krajín sú pri vstupe výstupe na

a z územia členských štátov podrobovaní dôkladnej kontrole. V priebehu roku 2007 sa na hraničných priechodoch Vyšné Nemecké a Čierna nad Tisou vykonali inštalácie monitorovacích zariadení, kamerových systémov na čítanie a zaznamenávanie evidenčných čísel vozidiel a kódov kontajnerov.

Zároveň sa využíva detekčná technika na meranie rádioaktívnych materiálov na všetkých hraničných priechodoch s Ukrajinou. Vo Vyšnom Nemeckom sa nachádza moderný inšpekčný skenovací systém THSCAN1215HS, ktorým sa zefektívnila a zrýchlila colná kontrola tovarov v nákladných a osobných vozidlách prichádzajúcich z Ukrajiny. Colná správa prevádzkuje železničný inšpekčný skenovací systém RF 6010 na hraničnom priechode v Maťovských Vojkovciach určený na kontrolu tovarov z Ukrajiny.

Podľa poznatkov colnej správy (Colná správa, 2010) je v súčasnosti najčastejšou formou nelegálnej prepravy tabakových výrobkov dovoz menších a často opakovaných zásielok v osobných motorových vozidlách fyzickými osobami, najmä ukrajinskými štátnymi príslušníkmi. V prípade, že nezákonný dovoz cigariet nie je odhalený colníkmi na štátnej hranici resp. na zelenej hranici, cigarety sú navážané do vytvorených skladov v najbližších pohraničných obciach. Tieto cigarety sú skladované v obydlíach slovenských fyzických osôb, odkiaľ sa ďalej distribuujú do väčších miest na východnom Slovensku.

Z týchto miest sa menšia časť lacnejších druhov cigariet distribuuje miestnym konečným spotrebiteľom a ostatné cigarety sú v rozličnom množstve prepravované osobnými motorovými vozidlami do skladov na západnom Slovensku za účasti organizátora, ktorý doprevádza zásielku v sprievodnom osobnom motorovom vozidle.

V jeho vozidle sa v čase prepravy nenachádzajú žiadne cigarety. Cigarety sa vyložia v skladoch na západnom Slovensku často bez prítomnosti organizátora a príjemcu, ktorí sa v čase vyloženia tovaru stretávajú na dohovorenom mieste za účelom prevedenia platby v hotovosti.

3 BUDÚCE POSTAVENIE COLNÉHO KRIMINÁLNEHO ÚRADU V PROGRAME UNITAS

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (MFSR) si stanovilo ako jednu zo svojich priorit pokračovanie reformy daňovej správy so zapojením colnej správy a s víziou zjednotenia procesov výberu daní, cla a poistných odvodov do jednej inštitúcie prostredníctvom programu UNITAS (lat. jednota). Prvá fáza má názov UNITAS I. a jej súčasťou je reforma daňovej a colnej správy a druhá fáza UNITAS II. sa následne venuje zjednoteniu výberu daní, cla a poistných odvodov.

Prvou kľúčovou oblasťou je zlúčenie daňovej a colnej správy a vytvorenie nového systému riadenia vytvorením Finančnej správy Slovenskej republiky. K zlúčeniu daňovej a colnej správy dôjde na úrovni Daňového riaditeľstva Slovenskej republiky a Colného riaditeľstva Slovenskej republiky, ktoré sa spoja do jednej rozpočtovej organizácie s názvom Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky a ďalej tiež na úrovni daňových a colných úradov, ktorých počet bude zredukovaný na osem finančných úradov v sídlach VÚC a dva špecializované úrady.

Medzi špecializované finančné úrady bude patriť aj Finančný kriminálny a justičný úrad (FKJÚ), ktorý bude vykonávať svoju pôsobnosť na celom území SR. Jeho sídlom bude Bratislava. FKJÚ bude úrad, na ktorom budú organizačne začlenené tzv. finanční vyšetrovatelia, ktorí budú mať úplné vyšetrovacie kompetencie a postavenie orgánu činného v trestnom konaní v oblasti vyšetrovania trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením daňových a colných predpisov.

Základné úlohy FKJÚ:

- Odhaľovanie a vyšetrovanie tzv. daňových a colných trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením daňových a colných predpisov.
- Vytváranie, aktualizácia, správa, využívanie a uchovávanie poznatkového fondu a databáz (resp. IS), ktoré obsahujú informácie o tzv. daňových a colných trestných činoch a o páchateloch tzv. daňových a colných trestných činoch a osobách podozrivých zo spáchania tzv. daňových a colných trestných činov.

V súvislosti s umiestnením FKJÚ ako orgánu s vyšetrovacími kompetenciami mimo Policajného zboru, možno podotknúť, že jednou z výhod vzniku FKJÚ v rámci finančnej správy je odborné zastrešenie agendy zamestnancami finančnej správy, ktorí sú odborne zdatní v daňovej a colnej oblasti, a tak budú špecializovaní na istý druh trestnej činnosti a môžu byť vyššou pridanou hodnotou. Dôležitým faktorom, z ktorého bude tiež možné vyťažiť, je i existujúca spolupráca súčasného CKÚ s podobnými útvarmi v zahraničí, ktorá v súčasnosti funguje na dobrej úrovni. Vzhľadom na podstatu riešených trestných činov, ktoré majú často medzinárodný charakter, je táto skutočnosť nezanedbateľná.

Na záver treba podotknúť, že zabezpečovanie bezpečnosti Slovenska na úseku správy daní si vyžaduje vysokú mieru dynamiky a rýchlu reakciu na meniace sa prostredie Slovenskej republiky, nielen bezpečnostné, ale i ekonomické, či politické, preto legislatíva promptne reagujúca na tieto zmeny v tejto oblasti by mala dvojité účinné, a to jednak ekonomicko-spoločenské a súčasne by bola nástrojom prevencie kriminality a s tým spojenou zvýšenou mierou bezpečnosti Slovenskej republiky. Teda je nevyhnutné, aby zmeny nastavené programom UNITAS boli zavedené aj do právneho poriadku Slovenskej republiky.

Nové postavenie Colného kriminálneho úradu by podľa programu UNITAS malo priniesť zvýšenie rýchlosti trestného konania a taktiež zvýšenie bezpečnosti pred nelegálnym dovozom spôsobujúcim daňové úniky, ale aj ohrozenie zdravia ľudí. Odhaľovanie trestných činov ako aj vyšetrovanie bude zastrešovať jeden úrad, čo v konečnom dôsledku zabezpečí celistvosť konania a odstráni duplicitu.

LITERATÚRA

- [1] GROSS, S.- ŠTEFÁNKOVÁ, S. 2009. *Možnosti prevencie zločinnosti po vstupe do schengenského priestoru*. In Zborník príspevkov z 3. medzinárodnej vedeckej

- konferencie „Bezpečné Slovensko a Európska únia“, VSBM Košice, Multiprint s.r.o., Košice, 2010, ISBN 978-80-89282-33-3, (328-333s)
- [2] HOLCR, K. et al. 2007. *Prognóza kriminálnej scény Slovenskej republiky a možnosti prevencie zločinnosti po vstupe do Schengenského priestoru*. In Zborník príspevkov z 1. Medzinárodnej vedeckej konferencie „Bezpečné Slovensko a Európska únia“, VSBM Košice, Multiprint s.r.o., Košice, 2007, ISBN: 978-80-89282-22-7, (44-65s)
- [3] Konceptia reformy daňovej a colnej správy s výhľadom zjednotenia výberu daní, cla a poistných odvodov [cit. 01. 04. 2011] Dostupné na: <http://www.mfsr.sk/Components/CategoryDocuments/>
- [4] LISOŇ, M. *Operatívna a spravodajská činnosť v systéme poznávania kriminality*. In *Kriminalistika – štvrtletník pro kriminalistickou teoriu a praxi*. Praha: Ministerstvo vnitra a Policajní prezidium ČR, 2006. Dostupné na : www.mvcr.cz/archiv/casopisy/kriminalistika/2006/02/lison
- [5] MIHALOV, J. 2009. *Colný kriminálny úrad a jeho úloha v rámci inštitucionálneho systému zaisťovania bezpečnosti Slovenska a Európskej únie*. In Zborník príspevkov z 3. medzinárodnej vedeckej konferencie „Bezpečné Slovensko a Európska únia“, VSBM Košice, Multiprint s.r.o., Košice, 2010, ISBN 978-80-89282-33-3, (196-201s)
- [6] *Súhrnná analýza kontrolnej činnosti za rok 2010*. Bratislava: Colné riaditeľstvo, 2010. [cit. 01.04.2011] Dostupné na: www.colnasprava.sk

Článok recenzoval:
doc. Ing. Libor Gašpierik, CSc.